

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Юридичний факультет
Кафедра цивільного права та процесу

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

**ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ
для студентів юридичного факультету**

Львів 2009

Цікало В.І.

Корпоративне право України. Програма спецкурсу для студентів юридичного факультету – Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, – 2009. – ? С.

Схвалено кафедрою цивільного права і процесу Львівського національного університету імені Івана Франка.

Протокол №? від ? липня 2009 р.

Друкується за рішенням видавничої комісії юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Авторські права застережені

ВСТУП

„Корпоративне право України” - одна із спеціальних і професійно-орієнтованих дисциплін згідно із навчальним планом юридичного факультету. Предметом вивчення даного спецкурсу є акти цивільного законодавства України, які регулюють відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав.

Глибоке засвоєння студентами правових основ корпоративних відносин є необхідною умовою формування кваліфікованих юристів, зокрема, майбутніх науково-педагогічних працівників, юрисконсультів, адвокатів, суддів, нотаріусів, прокурорів тощо.

Для всебічного засвоєння корпоративного права необхідні знання таких дисциплін, як загальна теорія права, цивільне, господарське, цивільне і господарське процесуальне, міжнародне приватне право тощо.

В межах перелічених дисциплін вивчаються відповідно такі питання: поняття і види правовідносин, а також підстав їх виникнення; набуття, здійснення, припинення та захист цивільних прав; співвідношення захисту цивільних прав та інтересів із правом на захист; система органів, які здійснюють захист цивільних прав та інтересів, їх юрисдикція щодо розгляду та вирішення спорів, що виникають із цивільних відносин; особливості набуття та здійснення корпоративних прав щодо різних юридичних осіб (корпоративних товариств) і т.д.

Мета вивчення спецкурсу - засвоєння студентами положень актів цивільного законодавства, що регулюють корпоративні відносини; усвідомлення зростаючої ролі корпоративних прав у задоволенні майнових інтересів учасників цивільних відносин; ознайомлення з підставами виникнення, особливостями здійснення та захисту, а також порядком припинення корпоративних прав; підготовка спеціалістів високого рівня для правового обслуговування фізичних та юридичних осіб.

Завданнями вивчення даного спецкурсу є : ознайомити студентів з основними положеннями актів цивільного законодавства, що регулюють корпоративні відносини; сприяти глибокому засвоєнню змісту правових актів та практики їх застосування, стимулювати до самостійної роботи з ними; ознайомити з системою корпоративних прав учасників (членів) різних юридичних осіб; навчити застосовувати теоретичні положення на практиці; закласти і розвинути навички здійснення та захисту корпоративних прав; дати чітке уявлення про місце корпоративного правовідношення у структурі цивільних правовідносин.

Вивчивши спецкурс **„Корпоративне право України”**, студент повинен володіти всіма вищезгаданими знаннями, вміти самостійно визначити підставу виникнення корпоративних прав, умови їх здійснення та захисту, а також встановити правові наслідки припинення корпоративних прав на підставі застосування норм цивільного права.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА МІСЦЕ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ.

Етимологія терміна «корпоративний» та його закріплення у законодавстві України.

Поняття корпоративного права. Корпоративне право в об'єктивному та суб'єктивному розуміннях.

Сфера існування корпоративних відносин у теорії корпоративного права та чинному законодавстві України.

Предмет корпоративного права України. Методи правового регулювання корпоративних відносин.

Засади, на яких ґрунтуються корпоративні відносини. Характер та види корпоративних відносин.

Місце корпоративного права в системі права України.

Джерела корпоративного права. Акти локального нормотворення як джерело корпоративного права України.

ТЕМА 2. КОРПОРАТИВНЕ ПРАВОВІДНОШЕННЯ.

Наукові концепції правової природи корпоративних правовідносин. Речово-правова та зобов'язальна концепції корпоративного правовідношення. Концепція змішаного корпоративного правовідношення: зобов'язальні та суто «корпоративні» правовідносини.

Поняття та види корпоративних правовідносин. Особливості корпоративних правовідносин.

Суб'єкти корпоративних правовідносин. Корпоративна організація (товариство): ознаки, поняття, організаційно-правові форми. Учасники (члени) корпоративної організації (товариства) та особливості їх правового статусу. Відмінності між учасниками та членами корпоративної організації (товариства).

Об'єкти корпоративних правовідносин. Дії немайнового та майнового характеру як об'єкти корпоративних правовідносин.

Зміст корпоративних правовідносин. Проблема корпоративних обов'язків.

ТЕМА 3. КОРПОРАТИВНІ ПРАВА. ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН.

Законодавчі та теоретичні поняття суб'єктивних корпоративних прав. Ознаки (особливості) корпоративних прав. Види корпоративних прав. Особливості здійснення корпоративних прав.

Особисті немайнові корпоративні права. Право на участь в управлінні корпоративною організацією (товариством). Право на контроль за діяльністю виконавчого органу корпоративної організації (товариства). Право на інформацію про діяльність корпоративної організації (товариства). Інші особисті немайнові корпоративні права учасників (членів) корпоративної організації (товариства).

Майнові корпоративні права. Право на участь у розподілі частини прибутку корпоративної організації (товариства) – одержання дивіденду. Право на участь у розподілі активів корпоративної організації (товариства) у разі її ліквідації. Інші майнові корпоративні права учасників (членів) корпоративної організації (товариства).

Підстави набуття корпоративних прав. Первісні та похідні способи набуття (виникнення) корпоративних прав.

Припинення корпоративних прав. Припинення корпоративних прав з волі учасника (члена) корпоративної організації (товариства). Припинення корпоративних прав незалежно від волі учасника (члена) корпоративної організації (товариства).

Захист корпоративних прав.

Обов'язки учасників корпоративних відносин: поняття та види.

ТЕМА 4. КОРПОРАТИВНІ ПРАВА АКЦІОНЕРІВ.

Підстави виникнення корпоративних прав акціонерів.

Первісні підстави виникнення корпоративних прав акціонерів. Створення або участь у створенні акціонерного товариства. Придбання акцій нової емісії (додаткового випуску). Набуття акцій в акціонерного товариства, попередньо викуплених ним у акціонерів. Інші первісні способи набуття (виникнення) корпоративних прав акціонерів.

Похідні підстави виникнення корпоративних прав акціонерів. Придбання акцій на підставі цивільно-правових договорів. Набуття акцій внаслідок спадкування або реорганізації юридичної особи.

Момент виникнення корпоративних прав акціонерів. Стіввідношення між моментом виникнення прав, посвідчених акцією та моментом виникнення можливості їх здійснення.

Особисті немайнові корпоративні права акціонерів. Право на участь в управлінні акціонерним товариством. Право на здійснення контролю за діяльністю виконавчого органу акціонерного товариства. Право на інформацію про діяльність акціонерного товариства. Інші особисті немайнові корпоративні права акціонерів.

Майнові корпоративні права акціонерів. Право акціонерів на одержання дивідендів. Право на участь у розподілі активів акціонерного товариства у разі його ліквідації. Право переважної купівлі акцій. Інші майнові корпоративні права акціонерів.

Припинення корпоративних прав акціонерів. Припинення корпоративних прав з волі акціонера. Припинення корпоративних прав незалежно від волі акціонера.

Захист корпоративних прав акціонерів.

ТЕМА 5. КОРПОРАТИВНІ ПРАВА УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ТА ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ.

Підстави набуття корпоративних прав учасниками товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Первісні підстави виникнення корпоративних прав в учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Похідні підстави виникнення корпоративних прав в учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

Особисті немайнові корпоративні права учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Право на участь в управлінні товариствами з обмеженою та додатковою відповідальністю. Право на здійснення контролю за діяльністю виконавчого органу товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Право на одержання інформації про діяльність товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Інші особисті немайнові корпоративні права учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

Майнові корпоративні права учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Право учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю на одержання дивідендів. Право на участь у розподілі активів товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю у разі їх ліквідації. Право переважної купівлі частки у статутному капіталі товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Інші майнові корпоративні права учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

Припинення корпоративних прав учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Припинення корпоративних прав з волі учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Припинення корпоративних прав незалежно від волі учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

Захист корпоративних прав учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

ТЕМА 6. КОРПОРАТИВНІ ПРАВА УЧАСНИКІВ ПОВНОГО ТА КОМАНДИТНОГО ТОВАРИСТВ.

Підстави набуття корпоративних прав учасниками повного та командитного товариств. Первісні підстави виникнення корпоративних прав в учасників повного і командитного товариств. Похідні підстави виникнення корпоративних прав в учасників повного і командитного товариств.

Особисті немайнові корпоративні права учасників повного і командитного товариств. Право на участь в управлінні (веденні справ) повним і командитним товариствами. Право на одержання інформації про діяльність повного і командитного товариств. Інші особисті немайнові корпоративні права учасників повного і командитного товариств.

Майнові корпоративні права учасників повного і командитного товариств. Право учасників повного і командитного товариств на одержання дивідендів. Право на участь у розподілі активів повного і командитного товариств у разі їх ліквідації. Інші майнові корпоративні права учасників повного і командитного товариств.

Припинення корпоративних прав учасників повного і командитного товариств. Припинення корпоративних прав з волі учасників повного і командитного товариств. Припинення корпоративних прав незалежно від волі учасників повного і командитного товариств.

Захист корпоративних прав учасників повного і командитного товариств.

ТЕМА 7. КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ЧЛЕНІВ ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ.

Підстави набуття корпоративних прав членами виробничого кооперативу. Участь у створенні виробничого кооперативу. Вступ до виробничого кооперативу нових членів.

Особисті немайнові корпоративні права членів виробничого кооперативу. Право на участь в управлінні виробничим кооперативом. Право на здійснення контролю за діяльністю виконавчого органу виробничого кооперативу. Право на одержання інформації про діяльність виробничого кооперативу. Інші особисті немайнові корпоративні права членів виробничого кооперативу.

Майнові корпоративні права членів виробничого кооперативу. Право членів виробничого кооперативу на одержання кооперативних виплат. Право на участь у розподілі активів виробничого кооперативу у разі його ліквідації. Інші майнові корпоративні права членів виробничого кооперативу.

Припинення корпоративних прав членів виробничого кооперативу. Припинення корпоративних прав з волі членів виробничого кооперативу. Припинення корпоративних прав незалежно від волі членів виробничого кооперативу.

Захист корпоративних прав членів виробничого кооперативу.

ТЕМА 8. КОРПОРАТИВНІ ПРАВА УЧАСНИКІВ (ЧЛЕНІВ) ІНШИХ КОРПОРАТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ТОВАРИСТВ).

Підстави набуття корпоративних прав учасниками приватного підприємства. Особисті немайнові корпоративні права учасників приватного підприємства. Майнові корпоративні права учасників приватного підприємства. Припинення корпоративних прав учасників приватного підприємства. Захист корпоративних прав учасників приватного підприємства.

Підстави набуття корпоративних прав учасниками підприємства споживчої кооперації.

Особисті немайнові корпоративні права учасників підприємства споживчої кооперації. Майнові корпоративні права учасників підприємства споживчої кооперації. Припинення корпоративних прав учасників підприємства споживчої кооперації. Захист корпоративних прав учасників підприємства споживчої кооперації.

Підстави набуття корпоративних прав членами фермерського господарства. Особисті немайнові корпоративні права членів фермерського господарства. Майнові корпоративні права членів фермерського господарства. Припинення корпоративних прав членів фермерського господарства. Захист корпоративних прав членів фермерського господарства.

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс України.
2. Господарський кодекс України.
3. Цивільний процесуальний кодекс України.
4. Господарський процесуальний кодекс України.
5. Закон України „Про господарські товариства” від 19 вересня 1991 року // ВВР. –1991. - №49. –ст.682.
6. Закон України „Про споживчу кооперацію” від 10 квітня 1992 року // Відомості Верховної Ради. -1992. -№30 (Із змінами і доповненнями).
7. Закон України від 19 березня 1996 року “Про режим іноземного інвестування” // Голос України, 1996, 25 квітня.
8. Закон України „Про оподаткування прибутку підприємств” (в редакції закону від 22 травня 1997 року) // Урядовий кур’єр, 1997, 12 липня.
9. Закон України „Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” від 30 жовтня 1996 року // Відомості Верховної Ради. -1996. -№51. -ст.292 (Із змінами і доповненнями).
10. Закон України „Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні” від 10 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради. -1998. -№15. -ст.67 (Із змінами і доповненнями).
11. Закон України „Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонд)” від 15 березня 2001 року // Урядовий кур’єр 25.04.2001 (Із змінами і доповненнями).
12. Закон України „Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців” від 15 травня 2003 року // Відомості Верховної Ради. -2003. -№31. –ст.263.
13. Закон України „Про фермерське господарство” від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради. -2003. -N 45. -ст.363 (Із змінами і доповненнями).
14. Закон України „Про кооперацію” від 10 липня 2003 року // Відомості Верховної Ради. -2004. -№5. -ст.35.
15. Закон України „Про формування конкурентних засад у процесі приватизації акцій (часток, паїв), що належать державі у майні юридичних осіб” від 12 січня 2005 року // Відомості Верховної Ради. -2005. -№9. -ст.179.
16. Закон України „Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 року // Відомості Верховної Ради. -2006. -№31. –ст.268.
17. Закон України „Про холдингові компанії в Україні” від 15 березня 2006 року // Відомості Верховної Ради. -2006. -№34. –ст.291.
18. Закон України „Про управління об’єктами державної власності” від 21 вересня 2006 року // Відомості Верховної Ради. -2006. -№46. -ст.456.
19. Закон України „Про акціонерні товариства” від 17 вересня 2008 року // Відомості Верховної Ради. -2008. -№50-51. –ст.384.
20. Декрет Кабінету Міністрів України „Про довірчі товариства” від 18 березня 1993 року // ВВР. –1993. -№19. –ст.207.
21. Постанова Кабінету Міністрів України „Про управління корпоративними правами держави” від 15 травня 2000 року // Офіційний вісник України. –2000. -№20. –ст.827.
22. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку „Про затвердження Положення про проведення контролю за реєстрацією акціонерів для участі у загальних зборах акціонерних товариств ” від 23.12.1998 р. № 199.
23. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку „Про затвердження Положення про порядок переведення випуску іменних акцій документарної форми існування у бездокументарну форму існування” від 30.06.2000 р. № 98.

24. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку „Про затвердження Положення про депозитарну діяльність” від 17.10.2006 р. № 999.
25. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку „Про затвердження Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів” від 17.10.2006 р. № 1000.
26. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку „Про затвердження Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів” від 19.12.2006 р. № 1591.
27. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку „Про затвердження Положення про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного капіталу акціонерного товариства” від 22.02.2007 р. № 387.
28. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку „Про затвердження Порядку визнання емісії цінних паперів недобросовісною та недійсною” від 02.02.2009 р. № 52.

СУДОВА ПРАКТИКА

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України „Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя” від 21.12.2007 р. № 11.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України „Про судову практику у справах про спадкування” від 30.05.2008 р. № 7.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України „Про практику розгляду судами корпоративних спорів” від 24.10.2008 р. № 13.
4. Інформаційно-методичний лист Верховного Суду України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та корпоративних спорів від 06.02.2007 р. № 1-5/218.
5. Рекомендації Президії Вищого господарського суду України „Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин” від 28.12.2007 р. № 04-5/14.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Виговський О.І. Новели акціонерного законодавства: науково-практичний коментар до Закону України „Про акціонерні товариства” / О.І. Виговський. – К.: Юстиніан, 2009.
2. Вінник О.М. Господарські товариства і виробничі кооперативи: правове становище. – К.: Товариство “Знання”, КОО, 1998.
3. Вінник О.М., Щербина В.С. Акціонерне право: Навчальний посібник / За ред. проф. Щербини В.С. – К.: Атіка, 2000.
4. Вінник О.М. Науково-практичний коментар Закону України „Про акціонерні товариства” / О.М. Вінник. – К.: Юрінком Інтер, 2009.
5. Головатенко Оксана. Проблемні питання власності в акціонерних правовідносинах // Підприємництво, господарство і право. - 2009. - №9.
6. Гулик А. Право акціонера на участь в управлінні справами акціонерного товариства // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - № 3.
7. Захист корпоративних прав інвесторів в світлі нового Цивільного кодексу України. Матеріали семінару 16-18 квітня 2003 року. – Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003.
8. Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти) / за заг. ред. В.В. Луця. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007.
9. Здоронюк Г. Актуальні питання діяльності акціонерних товариств. – К.: Юридическая практика, 2007.
10. Зорич Г. Актуальні питання та законодавчі аспекти регулювання товариства з обмеженою відповідальністю // Вісник господарського судочинства. - 2007. - № 2.
11. Кібенко Е.Р. Корпоративное право. Учебное пособие. – Х.: фирма «Эспада», 1999.
12. Кібенко О.Р. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи: перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України. – Х.: Страйк, 2005.
13. Кібенко О., Пендак Сарбах А. Право товариств: порівняльно-правовий аналіз законодавства Європейського Союзу та України /упоряд. Г. Друзенко, за наук. ред. О. Кібенко. – К.: Видавнича організація «Юстиніан», 2006.
14. Кравченко С. Право участі, корпоративні права та підприємницька діяльність учасників товариств // Право України. - 2007. - №2.
15. Кравченко Ю.Я. Ринок цінних паперів: навч. посібник. – 2-ге вид., змін. та доп. – К.: Дакор, КНТ, 2009.
16. Кравчук В.М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. – К.: Істина, 2005.
17. Кравчук В.М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах. – Львів: Край, 2009.
18. Кучеренко І. Повні та командитні товариства // Підприємництво, господарство і право. – 2001. –№7.
19. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: Монографія. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004.
20. Луць В.В., Сивий Р.Б., Яворська О.С. Акціонерне право: Навчальний посібник / За заг. ред. В.В. Луця, О.Д. Крупчана. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004.
21. Медовкіна Ліна. Щодо створення товариства з єдиним учасником в Україні // Підприємництво, господарство і право. - 2009. - №9.
22. Мельник О.О. Корпоративне право України. Навчально-практичний посібник із зразками документів. – К.: ФОП Мельник О.О., 2008.
23. Проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні // Коссак В.М., Кравчук В.М., Цікало В.І., Бек Ю.Б. / за ред. професора Коссака В.М. – Львів:

юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2004.

24. Спасибо-Фатеева И.В. Акционерные общества: корпоративные правоотношения. – Харьков: Право, 1998.
25. Цікало Володимир. Корпоративне правовідношення: правова природа та зміст // Юридичний радник. – 2006. – №5. – С. 45-52.
26. Цікало В. Корпоративне товариство: поняття, ознаки, організаційно-правові форми // Право України. – 2006. – № 6. – С. 48-50.
27. Цікало В.І. Правова природа корпоративного правовідношення // Вісник господарського судочинства України. – 2006. – № 4. – С. 157-165.
28. Щербина О.В. Правове становище акціонерів за законодавством України. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
29. Яворська О. Проблемні питання правового регулювання діяльності акціонерних товариств // Вісник Львівського університету. – Серія юридична. – 2003. – Випуск 38.
30. Янкова Елена. Распределение прибыли между участниками хозяйственных обществ // Підприємництво, господарство і право. – 2008. - № 4.
31. Яценко І.С. Корпоративне право Республіки Польща: (основні положення): наук.-практ. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

Навчальне видання

Цікало Володимир Ігорович

кандидат юридичних наук

доцент кафедри цивільного права та процесу

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

**ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ
для студентів юридичного факультету**

Відповідальний за випуск – професор Коссак В.М.

Комп'ютерний набір – Цікало В.І.

Макетування –

Надруковано малим видавничим центром юридичного факультету
Львівського національного університету ім.Івана Франка.
79000, м.Львів, вул. Січових Стрільців, 14.